

# GRA MIEJSKA

## Szlakiem dźwięków miasta: Śladami praw miejskich i tradycji mieszczańskich

Drogi Poszukiwaczu Przygód!

Jeżeli to czytasz, to oznacza, że właśnie rozpoczynasz podróż z grą, której celem jest przedstawienie miejsc związanych z niezwykłymi historiami miasta, które kształtowało się od czasów średniowiecza do teraźniejszości. Trasa, którą będziesz podążać, nosi nazwę: „Szlak dźwięków miasta: śladami praw miejskich i tradycji mieszczańskich”.

Odwiedzisz 10 miejsc, poznasz 10 historii i będziesz mieć do wykonania 10 zadań. Pomoże Ci w tym poniższa mapa – dzięki niej bez problemu trafisz do każdej z opisanych atrakcji. Rozwiązania poszczególnych zagadek wpiszesz w wyznaczone miejsca, pamiętając jednak, by każda z liter była wpisana w odrębną rubrykę – tak, jak w krzyżówce.

Przy okazji udziału w zabawie serdecznie zachęcamy do odwiedzenia każdego z miejsc szlaku. Pamiętaj jednak, aby obiekty sakralne zwiedzać w czasie, kiedy nie odbywają się w nich nabożeństwa, a pozostałe miejsca w godzinach ich pracy.

Jeśli chciałbyś zwiedzić Lublin, którego już nie ma, polecamy aplikację „Turystyczny Lublin”. Znajdziesz w niej więcej informacji na temat samego szlaku, ale też każdej z atrakcji, które odwiedzisz podczas gry. Aplikacja jest bezpłatna.

Pakiety do gry oraz nagrody za jej rozwiązanie możesz odebrać w Centrum Inspiracji Turystycznej przy ulicy Jezuickiej 1/3 w Lublinie.

Życzymy udanej zabawy!

- 1 Wzgórze zamkowe
  - 2 Brama Grodzka
  - 3 Kościół Farny
  - 4 Bazylika Oo. Dominikanów
  - 5 Kamienica Lubomelskich
  - 6 Trybunał Koronny
  - 7 Brama Krakowska
  - 8 Baszta Półokrągła
  - 9 Kościół i Szpital Św. Ducha
  - 10 Archikatedra Lubelska
-  Centrum Inspiracji Turystycznej



Gra miejska powstała w ramach Projektu „Tajemnice dwóch wież: promocja dziedzictwa historycznego Łucka i Lublina poprzez innowacyjne technologie” współfinansowanego przez Unię Europejską na potrzeby Europejskiego Instrumentu Sądztwa w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2014–2020.



## WZGÓRZE ZAMKOWE

W XII wieku m.in. na Wzgórzu Zamkowym powstały zabudowania początkowo pełniące funkcje administracyjne i obronne dla kształtującego się grodu na sąsiednim Wzgórzu Staromiejskim. Jednak, gdy w 1210 roku Lublin został siedzibą kasztelanii, zaczął pełnić również funkcje reprezentacyjne.

Na przełomie XIII i XIV wieku na terenie grodu zamkowego znajdowały się: mieszkalno-obronny, donżon romański – najstarsza zachowana do dziś budowla na terenie Lublina, gotycki dom, brama wjazdowa, dwie wieże oraz Kaplica Trójcy Świętej, w której obecnie można zobaczyć najlepiej zachowane w Polsce freski rusko-bizantyjskie, powstałe z inicjatywy króla Władysława Jagiełły.

To na Wzgórzu Zamkowym w 1569 roku obradował sejm, który zakończył się podpisaniem unii polsko-litewskiej. W późniejszych latach wojska moskiewskie, szwedzkie oraz węgierskie, podczas najazdów bardzo zniszczyły Zamek Lubelski, który w efekcie nigdy już nie powrócił do pełnienia funkcji reprezentacyjnych. W XVIII wieku był siedzibą archiwum miejskiego, a następnie, aż do drugiej połowy XX wieku, funkcjonował jako więzienie.

Dziś na terenie niejednokrotnie przebudowywanego Zamku znajduje się Muzeum Narodowe w Lublinie, gdzie obecnie można oglądać makietę przedstawiającą zabudowania Wzgórza Zamkowego z XVI wieku.

Drogi poszukiwaczu przygód! Mroczniejszy okres w historii Wzgórza Zamkowego symbolizują elementy architektoniczne, które ujrzysz, gdy uniesiesz swój wzrok wysoko w górę, ponad wejście na zamkowy dziedziniec. Co zwieńczy bramę wejściową do Zamku?

		17				21
--	--	----	--	--	--	----

## BRAMA GRODZKA

Brama Grodzka została wzniesiona w drugiej połowie XIV wieku i pełniła rolę bramy miejskiej. Dziś przylega do zabytkowych kamienic Starego Miasta. Dawniej była mocno wysunięta na północ, co izolowało ją od zabudowy miejskiej. Posiadała most zwodzony, a jej wysokość wynosiła nie więcej niż 14 metrów.

Przez lata przechodziła wiele zmian architektonicznych, renowacji i remontów. Jej obecny wygląd to zasługa projektu Dominika Merliniego z końca XVIII wieku, który zmienił charakter bramy z militarnego na cywilny, nadając jej klasycystyczny styl. Budowla posiadała wymiar symboliczny. Była przejściem łączącym, a jednocześnie oddzielającym miasto chrześcijańskie od żydowskiego. Od 1990 roku znajduje się w niej Ośrodek „Brama Grodzka Teatr NN” – wyjątkowe miejsce upamiętniające historię lubelskich Żydów.

Gdy spojrzysz wysoko w górę na Bramę od strony ul. Grodzkiej, ujrzysz datę. Rozszyfruj, który to rok i wpisz go słownie w wyznaczone pole.

			4							14				
						9								

## KOŚCIÓŁ FARNY

W średniowieczu kościoły parafialne, zwane farnymi, były miejscem szczególnym dla katolików. Oprócz funkcji religijnych miały również duże znaczenie społeczne, ponieważ silnie wzmacniały więzi między parafianami. Mieszczanie bardzo dbali o kościoły parafialne zarówno w ich utrzymaniu, jak również podczas ich rozbudowy. Farę otaczano szczególną opieką, bo to właśnie ona uznawana była za najważniejszą świątynię w mieście bez względu na to, ile kościołów parafialnych znajdowało się w granicach grodu.

O początkach kościoła farnego usłyszeć możemy w jednej z lubelskich legend – „O śnie Leszka Czarnego”. Według niej świątynia była wzniesiona w podziękowaniu za triumf nad Jadźwingami. Nie ma dokładnie określonej daty powstania kościoła, jednak przyjmuje się, że mógł być to przełom XIII i XIV

wieku. Fara posiadała trzy nawy oraz prezbiterium i była uznawana za jedną z największych i najpiękniejszych świątyń katolickich w Polsce, poza kościołami krakowskimi.

Do najbardziej rozpoznawalnych elementów świątyni należała wieża dobudowana w XV wieku. Jej wysokość wynosiła aż 65 metrów. Wielki pożar Lublina w 1575 roku sprawił, że kościół uległ znacznym zniszczeniom. W 1826 roku świątynia farna została pierwszą katedrą lubelską, co jednak nie uchroniło jej przed podjętą w 1846 roku decyzją o rozbiórce. Co ciekawe, cegły i kamienie pochodzące z fary możemy znaleźć w innych lubelskich budowlach (m.in. w Bramie Krakowskiej). Szczątki z krypt zostały przeniesione na cmentarz przy ul. Lipowej.

Tym razem Twoje zadanie polega na wyborze odpowiedniego zdjęcia. Przyjrzyj się uważnie poniższym fotografiom i wybierz tę pasującą do miejsca, w którym się znajdujesz. Odpowiednią literę wpisz w wyznaczone miejsce.

18

Ł -



Ń -



O -



## BAZYLIKA OO. DOMINIKANÓW

Po czym rozpoznać, że bazylika ma bogatą historię? Między innymi po tym, że łączy w sobie różne style. Bazylika Ojców Dominikanów jest tego najlepszym przykładem – pierwotnie wybudowana została w stylu gotyckim, zaś rozbudowana w dwóch innych – renesansowym i barokowym. Świątynia składa się z wydłużonego prezbiterium typowego dla kościołów dominikańskich oraz trójnawowego korpusu. Kościół jest połączony z klasztorem czteroskrzydłową budowlą z dwoma dziedzińcami. Według badań archeologicznych obecna monumentalna świątynia była wzniesiona w połowie XIV wieku na ruinach innej, sfinansowanej przez króla Kazimierza III Wielkiego.

Do bazyliki oo. Dominikanów w 1420 roku sprowadzono relikwie Drzewa Krzyża Świętego. Od tego czasu stała się ona celem nie tylko pielgrzymów, ale także wizyt królów czy rodów szlacheckich. Wierzono bowiem, że relikwie posiadały moce uzdrawiania i oddalania kataklizmów.

Świątynia uważana była za jedną z najważniejszych w kraju ze względu na powiązania z faktem podpisania Unii Lubelskiej. To właśnie w to miejsce król Zygmunt August zaraz po uchwaleniu aktu przymierza z Litwą przyszedł, aby się pomodlić.

Spośród licznych elementów konstrukcji tej świątyni, szczególną uwagę zwraca 11 kaplic, ufundowanych przez bogatych lublinian. Wśród nich ujrzycie: Kaplicę Firlejów, Tyszkiewiczów, Ossolińskich czy Św. Stanisława, Biskupa i Męczennika.

Wędrowcze! Twoim kolejnym zadaniem jest wybranie spośród trzech fotografii właściwej, ukazującej element z miejsca, w którym właśnie się znajdujesz. Odpowiednią literę wpisz w wyznaczone miejsce.

12

G -



I -



A -



## KAMIENICA LUBOMELSKICH (Rynek 8)

Dokumenty archiwalne mówią, że kamienica ta istniała już w 1522 roku, natomiast jej obecny wygląd to efekt przekształceń przeprowadzonych w II połowie XVIII wieku. O jej bogatej historii świadczą znajdujące się w środku pochodzące z różnych okresów dekoracje malarskie.

Jeśli chcesz odkryć jej tajemnice, powinieneś zejść na dół i udać się do pomieszczenia zwanego Piwnicą pod Fortuną. Skąd ta nazwa? Od umieszczonej na sklepieniu postaci Fortuny, która była boginią zmiennego losu i niepewnej przyszłości. Ponadto rozglądając się dookoła, możesz ujrzeć zatopione w roślinnej dekoracji figury oraz inskrypcje w dwóch językach: niemieckim oraz łacińskim. Nie do końca wiadomo, czym było wspomniane pomieszczenie, ale istnieją przesłanki, że było to miejsce niepublicznych spotkań lubelskich ryców.

Kamienica Lubomelskich jest obecnie jedną z najlepiej zachowanych kamienic prezentujących bogaty wystrój mieszczańskich wnętrz. Charakterystycznym elementem Kamienicy Lubomelskich jest płaskorzeźbiona płyta znajdująca się po prawej stronie od bramy wjazdowej. Oprócz głowy ziejącego ogniem lwa (który jest herbem Zadora) i daty 1540 znajduje się jeszcze jeden napis – imię i nazwisko jej dawnego właściciela.

Zadaniem Twoim, drogi spacerowiczu, jest odczytać godność jegomościa i wpisać ją w pole odpowiedzi.

	11		16						5

## TRYBUNAŁ KORONNY

Gdy w 1317 roku król Władysław Łokietek potwierdził lokację miasta na prawie magdeburskim, powstała potrzeba wybudowania ratusza miejskiego, który wzniesiono zgodnie z wytycznymi na rynku. Na przestrzeni lat wielokrotnie ulegał spaleniu i zniszczeniu. Na skutek pożaru z końca XIV wieku, ratusz został odbudowany jako murowany, czego dowodem są fragmenty średniowiecznego zamurowania pochodzące z tego okresu.

Do Trybunału Koronnego na sześć miesięcy co roku przybywali możni koronni. Dzięki tym wydarzeniom Lublin stał się ważnym ośrodkiem administracyjnym. Powstawały liczne dwory oraz pałace na obrzeżach grodu. Chcecie dowiedzieć się więcej? Zapraszamy do pobrania aplikacji „Turystyczny Lublin”.

Gościu drogi, gdy staniesz przodem do Trybunału, po prawej stronie zobaczysz tablicę. Twoim zadaniem jest odszukanie na niej dziesiątego słowa oraz wpisanie go w wyznaczone miejsce na karcie gry.

8				1		15				

## BRAMA KRAKOWSKA

Dlaczego Brama Krakowska jest jednym z najbardziej charakterystycznych zabudowań miasta? Głównie z powodu swojej długowiecznej funkcji reprezentacyjnej, która uwidoczniła się w epoce renesansu. W tym czasie w Bramie Krakowskiej znajdowała się siedziba straży, mieszkania trębaczy, którzy co godzinę wygrywali hejnał oraz wrotnego, czyli osoby, która pobierała tzw. kopytne (podatek od przewożonych towarów).

Brama została wybudowana w połowie XIV wieku wraz z murami obronnymi oraz basztami. Przez wiele lat była głównym wjazdem do miasta. Pełniła również rolę obronną. Początkowo wyposażona była w wieżę z otworem przejazdowym, który w przypadku niebezpieczeństwa mógł być zamknięty poprzez opuszczenie brony. Od frontu znajdował się też most zwodzony umożliwiający przekroczenie suchej fosy. Na przestrzeni lat brama przechodziła wiele rekonstrukcji wywołanych pożarami bądź złym stanem technicznym. Pierwotnie Brama Krakowska była nieznacznie wyższa od murów obronnych, a jej wysokość wynosiła 12 metrów. W wyniku jej rozbudowy dokonanej na przełomie XIV i XV wieku brama

urośła do wysokości niemalże 25 metrów. Najistotniejsza przebudowa miała miejsce w XVI wieku, kiedy budowli nadano styl gotycki – charakterystyczny dla Bramy Krakowskiej do dziś.

W Bramie Krakowskiej, patrząc na nią od strony Starego Miasta, możesz dostrzec patrona Lublina. Odczytaj, kim jest i wpisz w wyznaczone poniżej miejsce.

		6				2				
--	--	---	--	--	--	---	--	--	--	--

### BASZTA PÓŁOKRĄGŁA

Historia powstania Baszty Półokrągłej do dziś nie została rozwikłana. Są dwie wersje. Pierwsza z nich mówi o powstaniu baszty razem z fortyfikacjami. Druga zaś stanowi, iż baszta została dobudowana do istniejących już murów miejskich. Badania prowadzone przez architektów pozwoliły stwierdzić, że okres jej budowy datuje się na przełom XIV i XV wieku. Konstrukcją była zbliżona do formy murów obronnych – ściana główna była wykonana z kamienia wapiennego, natomiast warstwa wierzchnia z ozdobnej cegły. Współczesny kształt baszty jest wynikiem przebudowy po wielkim pożarze Lublina z 1575 roku. W XVIII wieku baszta pełniła funkcje magazynowe oraz gospodarcze, co doprowadziło do konieczności wprowadzenia nowego podziału kondygnacji. W 1939 roku wskutek działań wojennych budowla uległa zniszczeniom, które naprawiono dopiero w roku 1955.

„Baszta Szewska” to jedna z nazw którą używa się, określając tę atrakcję. Nasuwa się pytanie: Dlaczego? Otóż mówi się, że w średniowieczu była siedzibą kupców oraz szewców.

Ciekawostką jest, iż przez jakiś czas w Baszcie Półokrągłej były wytwarzane gromnice, do których używano lin konopnych. Według legendy jeden ze świecarzy kradł owe świece, aby móc pod osłoną nocy dostać się do swojej ukochanej. Niestety pewnego dnia słuch o nim zaginął.

Uważaj! Przed Tobą naprawdę trudne zadanie. Czy policzysz wszystkie okna znajdujące się wewnątrz baszty?

10			7			19		
----	--	--	---	--	--	----	--	--

### KOŚCIÓŁ I SZPITAL ŚW. DUCHA

Kościół pw. Świętego Ducha to świątynia szpitalna zbudowana w 1419 roku z inicjatywy lubelskich mieszczan. Tak jak typowe średniowieczne obiekty szpitalne, tak i szpital św. Ducha został ulokowany poza murami miasta, jednak przy głównej drodze prowadzącej do niego. Takie położenie zapewniało bezpieczeństwo w przypadku wybuchu epidemii, a jednocześnie umożliwiało utrzymanie ze środków otrzymywanych od podróżnych przemieszczających się głównym traktem. Szpital św. Ducha pełnił funkcję podobną do innych tego rodzaju obiektów w średniowiecznej Europie – główną rolę nie było leczenie chorych, lecz zapewnienie mieszkańcom opieki społecznej. Cechy i funkcje związane z opieką uwidoczniły się wraz z upływem czasu. Chociaż wraz z rozbudową Lublina powstawały kolejne szpitale, to właśnie ten był uznawany za najważniejszy na terenie całego miasta.

Fragment szpitala, który pełnił funkcję sakralną, pierwotnie był niewielkim, jednonawowym kościołem o cechach budowli gotyckiej. Jego rozbudowa miała miejsce w pierwszej połowie XVII wieku. Budynek przebudowano wówczas w stylu tzw. renesansu lubelskiego, a prezbiterium kościoła zostało przykryte owalną kopułą. Zmiana ta była powiązana z wydarzeniami z 1642 roku, kiedy to uczniowi lokalnej szkoły, Janowi Łazowskiemu, na znajdującym się w kościele obrazie Matki Boskiej ukazały się łzy. W kolejnych latach kościół był wielokrotnie rozbudowywany i remontowany. Do czasów współczesnych zachowała się charakterystyczna bryła budowli wraz z kopułą oraz zespół XVIII-wiecznych ołtarzy wraz z cudownym obrazem Matki Bożej. Po obiekcie szpitalnym pozostał wyłącznie budynek na zachód od kościoła, który obecnie pełni funkcję mieszkalną.

Spacerowiczu! Jednym z Twoich ostatnich zadań jest odczytanie z tablicy znajdującej się na zewnątrz świątyni, kto był jej fundatorem.

					3										
								13		20					

### ARCHIKATEDRA LUBELSKA

Górująca nad miastem Archikatedra Lubelska, będąca pierwotnie kościołem klasztornym jezuitów, to miejsce z bogatą historią. Budowa świątyni w stylu renesansu lubelskiego rozpoczęła się w 1586 i trwała aż do roku 1625. Co ciekawe, jej poświęcenie miało miejsce w 1604 roku, chociaż sama świątynia nie była jeszcze ukończona. W połowie XVIII wieku kościół oraz zabudowania kolegium uległy poważnym zniszczeniom wskutek pożaru. Odbudowa nadała świątyni styl późnobarokowy. Podczas II wojny światowej bombardowania zniszczyły fasadę kościoła, którą po zakończeniu działań zbrojnych odbudowano w formie renesansowo-barokowej.

Kościół stał się archikatedrą w 1992 roku.

Co możesz zobaczyć w środku świątyni? Zakrytą akustyczną, piękne polichromie Józefa Meyera, przedstawiające przede wszystkim działalność oraz życie Jezusa, czy związany z wydarzeniami z 1949 roku obraz Matki Boskiej Częstochowskiej, na którym wierni mieli ujrzeć krwawe łzy.

I tym razem zadanie należy do bardzo prostych. Ponownie dopasuj zdjęcie do miejsca, w którym właśnie się znajdujesz, a odpowiednią literę wpisz w wyznaczone miejsce.

22

P -



K -



B -



**Drogi gracz! Od rozwiązywania zagadki i odgadnięcia hasła dzieli Cię ostatnie zadanie. Jak zauważyłeś, przy niektórych literach w każdej zagadce pojawiły się cyfry. Wpisz odpowiednie litery przypisane do każdego z numerów.**

### HASŁO GRY MIEJSKIEJ:

1	2	3	4	5	6	7	8	9				
10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22

\* Król Polski, Wielki książę litewski, w 1474 roku utworzył województwo lubelskie

Gra miejska powstała w ramach Projektu „Tajemnice dwóch wież: promocja dziedzictwa historycznego Łucka i Lublina poprzez innowacyjne technologie” współfinansowanego przez Unię Europejską na potrzeby Europejskiego Instrumentu Sądztwa w ramach Programu Współpracy Transgranicznej Polska – Białoruś – Ukraina 2014–2020.

